תנן המזחילה יש לה חזקה בשלמא למאן דאמר הנך תרתי שפיר אלא למאן דאמר שאם רצה לבנות תחתיו בונה מאי נפקא ליה מינה הכא במזחילה של בנין עסקינן דאמר ליה לא ניחא לי דתיתרע אשיתאי אמר רב יהודה אמר שמואל [א]צינור המקלח מים לחצר חברו ובא בעל הגג לסותמו בעל החצר מעכב עליו דאמר ליה כי היכי דאת קנית לך חצר דידי למשדא ביה מיא לדידי נמי קני לי מיא דאיגרך איתמר רבי אושעיא אמר מעכב ר' חמא אמר אינו מעכב [ב]אזל שייליה לרבי ביסא אמר להו מעכב [ג]קרי עליה רמי בר חמא [ד]והחוט המשולש לא במהרה ינתק זה רבי אושעיא בנו של רבי חמא בנו של רבי ביסא: סולם המצרי אין לו חזקה: [ה]היכי דמי סולם המצרי אמרי דבי ר' ינאי כל שאין לו ארבעה חווקין: חלון המצרית אין לה חזקה כו': מאי שנא גבי סולם דלא מפרש ומאי שנא גבי חלון דמפרש משום דקא בעי איפלוגי רבי יהודה בסיפא אמר רבי זירא למטה מד' אמות יש לו חזקה ויכול למחות למעלה מארבע אמות אין לו חזקה ואינו יכול למחות ורבי אילעא אמר [ג]אפילו למעלה מארבע אמות אין לו חזקה ויכול למחות [ג]לימא בכופין על מדת סדום קא מיפלגי דמר סבר כופין ומר סבר אין כופין לא דכולי עלמא כופין ושאני הכא [ד]דאמר ליה זימנין דמותבת שרשיפא תותך וקיימת וקא חזית ההוא דאתא לקמיה דר' אמי שדריה לקמיה דרבי אבא בר ממל אמר ליה עביד ליה כרבי אילעא אמר שמואל [ה]ולאורה אפי' כל שהוא יש לו חזקה:

מתני' [ו]הזיז עד טפח יש לו חזקה ויכול

תנן המזחילה יש לה חזקה. וכמאי דקתני המרזב אין לו חזקה קאמר אבל המזחילה יש לה חזקה: **בשלמא למאן דאמר הנך תרתי שפיר.** דלשמואל דאמר אין לו חזקה מרוח אחת שפיר איצטריך למימר אבל המזחילה יש לה חזקה דדבר קביעות הוא ואין רגילין לעקרה ממקום למקום וכן לר' חנינא שאם היה ארוך מקצרו אבל המזחילה יש לה חזקה ואין מקצרין אותה: **אלא למאן דאמר.** גבי מרזב דלהכי אין לו חזקה שאם רצה לבנות תחתיו בונה מאי שנא מזחילה דקאמר יש לו חזקה שאין בונין תחתיה מאי נפקא ליה מינה לבעל מזחילה אי בני בעל חצר תותה הא לא מפסיד מידי ובעל חצר לא שעבד לו חצירו למזחילתו לדבר שאינו מזיק לו: **של בנין.** אבנים: **דאמר לא ניחא לי.** שתבנה תחתיה: **דתיתרע אשיתאי.** כלומר מזחילה שלי תפול לקול מקבות והגרזן וכל כלי ברזל בהבנות בניינך. אבל גבי מרזב (א) לא חשיב כל כך אפילו הוי של בנין בונה תחתיו אי נמי האי דקא מפליג בין מרזב למזחילה היינו משום דסתם מרזב של עץ וסתם מזחילה של אבנים: **צינור.** של שופכין: **לדידי נמי קני לי מיא דאיגרך.** להשקות בהמותיי שעל מנת כן נתרציתי לך ודמי למקח וממכר שאני שעבדתי לך חצירי בשביל מימיך ואם אתה חוזר בך אני לא אחזור בי: **מעכב.** על בעל הגג: **אינו מעכב.** דלא שעבד לו מימיו אלא כל ימי שיהיו יורדין לחצירו: **אזול שיילוה לרבי ביסא.** אביו של ר' חמא וזקנו של רבי אושעיא: **לא במהרה ינתק.** כדדרשינן נמי (ב"מ דף פה.) מפי זרעך ומפי זרע זרעך וגו' (ישעיה נט) מדור שלישי ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה: **זה ר' אושעיא.** שאמר כזקנו: **חווקין.** שליבות אשקלויינ"ש: וקבעי גמרא **מ"ש גבי סולם דלא קמפרש.** מתני' שיעורא כי היכי דקמפרש גבי חלון: **משום דקבעי לאיפלוגי רבי יהודה.** גבי חלון הוצרך ת"ק לפרש שיעורו: **א"ר זירא למטה מד' אמות.** מקרקע הבית קתני מתני' דחלון צורי יש לו חזקה דכיון דאיכא תרתי שהוא גדול ונמוך ויכולין להסתכל ממנו בחצר יש לו חזקה שלא היה זה מניחו לעשות אלא ודאי ברשותו עשה ואם בא שכנו לבנות הדין להתרחק כדתנן (לעיל דף כב.) החלונות מלמעלן ומלמטן ומכנגדן ד' אמות ואם בא עכשיו אחד מהן לפתוח חלון צורי למטה מד' אמות מקרקע הבית שכנו יכול למחות בידו ומעכבו שלא יפתח: **למעלה מד' אמות.** מקרקע הבית אין לו חזקה דאין חבירו מקפיד וכשבונה שכנו אינו יכול לעכב עליו ולומר לו הרחק בניינך מן החלון שלי שלא תאפיל עלי שיכול לומר לו סתום אותו שאין לך חזקה ואם אין לו חלון שם וביקש עכשיו לפתוח חלון למעלה מד' אמות אין יכול שכנו למחות בידו ולמנעו. ודוקא חלון צורי אבל חלון המצרי בין מלמעלה מד"א בין מלמטה אין לו חזקה וגם אין יכול השכן למחות: **ור' אילעא אמר אפילו למעלה מד' אמות.** אע"ג דלית ליה חזקה יכול למחות לבלתי עשות שכנו שם חלון כדמפרש טעמא לקמיה זימנין דמותבת שרשיפא וקא חזית בביתי. ור' זירא לא חייש להכי דלא חליפי אינשי כולי האי למיעבד הכי: **מדת סדום.** אין מהנה לחבירו אע"פ שאין חסר בכך כלום. לר"ז כופין דלמעלה מד' אין מניחין אותו למחות שהרי אינו חסר כלום ולרבי אילעא אין כופין ויכול למחות: **ושאני הכא.** דאיכא חסרון: **שרשיפא.** ספסל: **ההוא דאתא וכו'.** רוצה היה לעשות חלון צורי למעלה מד' אמות וחבירו היה מוחה בידו: **עביד ליה כר' אילעא.** אלמא הכי הלכתא: **אמר שמואל ולאורה אפילו כל שהוא יש לו חזקה.** חלון העשוי ליכנס ממנו אור במקום אפל לא בעינן חלון צורי אלא אפילו כל שהוא יש לו חזקה דחלון העשוי לאורה מילתא דקביעותא דכל הימים אדם צריך לאורה וכיון שעשה חלון זה לכל הימים עשאו והיה לו לבעל חצר למחות בתוך ג' ומדלא מיחה איכא למימר דברשותו עשה ומתני' לאו בחלון העשוי לאורה איירי אלא בחלון העשוי לשמור גנות ופרדסים דרך החלון: **מתני' הזיז עד טפח יש לו חזקה.** מי שיש לו כותל סמוך לחצר חבירו והוציא זיז טפח בולט מכתלו לחצר חבירו הויא חזקה ואין בעל החצר יכול לבנות שם בנין לסתור את הזיז דכולי האי לא הוה שביק ליה בעל החצר להוציא זיז טפח בחצרו בלא רשותו שהרי יכול למחות כדקתני ואזיל ומדלא מיחה בתוך ג' איכא למימר דברשותו הוציא:

ויכול

במזחילה של בנין עסקינן. אבל מרזב סתמו של עץ ואין עושין אותו של בנין וא"ת וליפלוג במזחילה עצמה בין של בנין לשל עץ וי"ל דניחא ליה במתניתין לאשמועינן במרזב דיש למקומו חזקה: **והחוט** המשולש לא במהרה ינתק. כמה היו שהן ואבותיהם ואבות אבותיהם היו תלמידי חכמים ולא קאמר עליהם החוט המשולש אלא הכא היינו טעמא לפי ששלשתן ראו זה את זה והא דמזכיר ר' אושעיא קודם רבי חמא אביו במחלוקת לפי שהיה גדול יותר מאביו כדאמר (עירובין דף נג.) לבן של (ר"ל וא"ו) (ראשונים) כפתח [היכל] זה ר' אושעיא ואמר נמי ר' אושעיא בדורו כר"מ בדורו שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו:

למטה מד' יש לו חזקה. ר"ת מפרש דאיירי בחלון מצרית אבל בחלון צורי או שעשוי לאורה שהוא דבר קביעות אפילו למעלה מארבע אמות יש לו חזקה והביא ראיה מדתניא לעיל (דף כב:) החלונות בין מלמעלה בין מלמטה ד"א ותני עלה מלמטה שלא יעמוד ויראה אלמא אפי' למעלה מד' אמות יש לו חזקה כיון דהוי דבר קביעות ואומר רשב"א דאין נראה משם ראיה דאף על פי שהוא יותר מד' אמות לעומד בחוץ לעומד בפנים לא הוי למעלה מארבע אמות כגון שאותן חלונות בעלייה אי נמי איירי כגון שיש לו עדים או שטר:

עד טפח יש לו חזקה ויכול למחות. אפילו בעל הגג כבעל החצר דאין לומר דוקא בעל החצר כבעל הגג אבל בעל הגג כבעל החצר לא יוכל למחות דהא קתני בסיפא פחות מטפח אין יכול למחות ומפרש רב הונא היינו בעל הגג כבעל החצר אבל בעל החצר כבעל הגג יכול למחות אלא על כרחך בטפח אפילו בעל הגג יכול למחות כבעל החצר וטעמא דבטפח יכול לתלות דברים גדולים המכבידים על הכותל או אם יניח עליו כלי מלא מים וישפך ויתקלקל הכותל ובעל החצר יכול למחות משום היזק ראיה ולמאי דס"ד בגמרא למימר דרב יהודה לית ליה היזק ראיה מכל מקום כשישים כלי מלא מים פעמים שיפול ויטנף כל החצר ופעמים שיפול על ראש בעל החצר ומיירי תוך ג' אבל אחר שהחזיק אין יכול למחות בעל החצר כבעל הגג ועוד יש לפרש דדוקא אחר ג' איירי ויכול למחות בעל הגג כבעל החצר ולא מטעם דפרישית אלא משום דיש לו תשמיש לבעל הגג על הזיז רוצה להשתמש בו כל שעה ולא יניח את בעל החצר להשתמש בו אבל בתוך ג' שלא החזיק אין יכול למחות כבעל החצר אבל בעל החצר כבעל הגג יכול למחות והוי כמו לרב הונא בפחות מטפח והא דמפליג בין טפח לפחות הא בהא תליא דבטפח דמהני ביה חזקה יכול למחות כבעל החצר אבל בפחות מטפח דלא הויא חזקה אין יכול למחות:

ואפילו

מסורת הש"ס

א) [תולי שיילוה, יעב"ץ], ב) כתובות סב., ג) [לעיל יב: וש"נ] לקמן קסח., ד) [ישעיה נט], ה) [נ"ל אחרונים].

◆

תורה אור השלם

ו וְאִם יִתְקְפוֹ הָאֶחָד הַשְּׁנַיִם יַעַמְדוּ נֶגְדּוֹ וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק: קהלת ד יב

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה דתיתרע וכו' דלא חשיב כל כך אפי' אי הוי:

◆

מוסף רש"י

מדת סדום. זה נהנה וזה לא חסר (לעיל יב:) לא היו עושין טובה (כתובות קג.) שלי שלי (עירובין מט.) כדתנן (אבות פ"ה מ"י) האומר שלי שלי שלך שלך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום (לקמן קסח.).

◆

רבינו גרשום

המזחילה. היינו צנור גדול שפותח כנגד כל הבית אם מקלחת מים לחצר חבירו יש לו חזקה לפי שהיא גדולה: בשלמא להני תרי לישני קמאי שפיר. דלמרזב אין לו חזקה מרוח אחת ושאם היה ארוך מקצרו משא"כ במזחילה שיש לה חזקה: אלא למ"ד שאם בא לבנות תחתיו. של מרזב: מאי נפקא ליה מינה. לבעל המזחילה והלא מקבל הוא מימיו שלו בתוך של בנינו: הכא במזחילה של בנין. שעשויה מן אבנים ומן סיד עסקינן דאמר ליה בעל המזחילה לא ניחא לי דתיתרע אשיתאי. שאם יגע בנינך למזחילה יקלקל אותה. ואם לא יהיה ריוח למים לקלח ולצאת ישתהו שם במזחילה ויקלקלו הכותל: לדידי קני לי ממיא דאיגרך. לקבלן ולעשות מהן צרכי: רבי אושעיא אומר מעכב. לו שלא לסותמו זה: ר' אושעיא שאמר דמעכב כמו שאמר ר' ביסא זקנו שהוא שלישי לו: שאין לו ד' חווקין. מעלות: אין לו חזקה: אם יש לו סלבן בחצר חבירו כמו שפה מתחתיה שמשפע בחצר: מ"ש גבי סולם דלא קמפרש. במתני' איזהו סולם: ר' זירא אמר אדר' יהודה דמתני' קאי ואמר למטה מד' אמות אי איכא חלון בחצר חבירו יש לו חזקה ויכול למחות משום היזק ראיה ואי לא מיחה יש לו חזקה: ואי למעלה מד' אמות קאי. דליכא היזק ראיה אין לו חזקה מפני שאין יכול למחות האי הואיל דלא מזיק ליה הלכך אין לו חזקה מפני שאין יכול למחות לכך שתק אבל לא מחיל: ור' אילעא אמר אפי' למעלה מד' אמות אין לו חזקה. דלכך שתיק דלא מזיק ליה. ויכול למחות ולעכב לו מתי שירצה: בכופין על מדת סדום. דבר שאין מזיק לו ומועיל לחבירו כגון חלון למעלה מד' אמות דר' זירא סבר כופין שלא יעכב ולהכי קאמר שאין יכול למחות

עין משפט נר מצוה

רעא א מיי' פ"ח מהל' שכנים הל' ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנג סעיף ז:
רעב ב מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף יג:
רעג ג מיי' שם פ"ז הל' ו ז סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קנד סעיף י:
רעד ד מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעיף ו:
רעה ה מיי' שם הל' ו ופ"ח טוש"ע שם סעיף י:
רעו ו מיי' שם פ"ח הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנג סעיף ג:

◆

לעזי רש"י

אשקלויינ"ש [אישקילונ"ש]. מדרגות.

◆

רבינו גרשום (המשך)

ור' אילעא סבר יכול למחות קסבר דאין כופין: דכולי עלמא. ואפי' ר' אילעא אמר דכופין: אי הכי אמאי אמר דיכול למחות. דאמר ליה זימנין דמותבת מידי תותך עד דקיימת להדי חלון וחזית בינאי ותסתכל כלום מה שבחצירי: ההוא דאתא לקמיה דר' אמי. שהיה לו חלון בחצר חבירו למעלה מד' אמות: כר' אילעא. דאין לו חזקה ויכול למחות: אמר שמואל ולאורה אפי' כל שהוא הרי זו חזקה. כלומר אם פתח חלון בחצר חבירו למעלה מד' אמות לצורך אורה בפני חבירו ולא מיחה אפי' כל שהוא שאין ראש אדם נכנס בו ואע"פ שאין לו סלבן הויא חזקה ואין יכול בעל חצר לסותמה ולא להאפיל עליו: פיסקא הזיז עד טפח. שאם יש לו לאדם זיז יוצא מכותלו לחצר חבירו עד טפח יש לו חזקה בחצר בשיעור טפח. שאלמלא שיש לו חזקה בחצר לא היה מניחו להוציא בה זיז בשיעור טפח: מפני שיכול